

До спеціалізованої Вченої ради
ДФ 41.086.040
Національного університету
«Одеської юридичної академії»
(65000, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23)

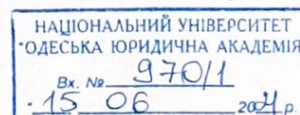
ВІДГУК

офіційного опонента доцента, кандидата юридичних наук, доцента
кафедри процесуального права Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
Гетманцева Олександра Валентиновича
на дисертацію Устюшенко Стелли Еріківни, на тему : «Судові витрати в
цивільному процесі України», поданої на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 081 - Право
(Одеса, 8 липня 2021р.)

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

У нашій країні, вже тривалий період, відбуваються процеси реформування судової системи та удосконалення цивільного процесуального законодавства. Одним із важливих напрямків такого процесу є необхідність забезпечення доступності та гарантування ефективної і цивілізованої судової форми захисту прав, свобод та інтересів фізичної особи, прав та інтересів юридичної особи, інтересів держави та суспільства. Удосконалення цивільного процесуального законодавства України повинно ґрунтуватися на сучасних засадах і доктрині цивільного процесуального права, що мають за мету - забезпечення конституційного права на судовий захист.

Реалізація права особи на судовий захист і інститут судових витрат є взаємозалежними процесуальними категоріями, які перебувають у тісному взаємозв'язку. Як роз'яснено у п. 1 постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ № 10 від 17 жовтня 2014 року «Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах», з посиланням на «Конвенцію про

захист прав людини і основоположних свобод (РИМ, 4.XI.1950), Рекомендацію щодо заходів, які полегшують доступ до правосуддя № R (81)7, прийняту Комітетом міністрів Ради Європи 14 травня 1981 року, та практику Європейського суду з прав людини, що «під час застосування цієї Конвенції не визнається необхідність сплати судових витрат обмеженням права доступу до суду. Разом із тим, ураховуючи положення пункту 1 статті 6 Конвенції та прецедентну практику Європейського суду з прав людини (зокрема, справа «Креуз проти Польщі» (Kreuz v. Poland) від 19 червня 2001 року), сплата судових витрат не повинна перешкоджати доступу до суду, ускладнювати цей доступ таким чином і такою мірою, щоб завдати шкоди самій суті цього права, та має переслідувати законну мету»¹.

Інтенсивний розвиток науки цивільного процесуального права, на сучасному етапі, повинен супроводжуватися необхідністю здійснення комплексного дослідження у сфері судового захисту прав та інтересів особи в порядку цивільного судочинства, у першу чергу, для формування відповідей на питання, які виникають в судовій практиці.

Складність обраної дисертанткою теми дослідження полягає в тому, що питання судових витрат не отримало належного науково-теоретичного дослідження і практичного аналізу в теорії цивільного процесуального права України. Це й відсутність окремих дисертаційних досліджень присвячених теоретичним і практичним питанням, які пов'язані з судовими витратами в цивільному процесі України. Дисертаційне дослідження Устюшенко Стелли Еріківни є першим у вітчизняній науці цивільного процесуального права спеціальним науковим дослідженням інституту судових витрат, яке здійснено у період удосконалення цивільного процесуального законодавства у напрямку його інтеграції до Європейських стандартів справедливого правосуддя. Зміни у нормах цивільного процесуального законодавства, а також в законодавстві, що врегулює відносини з приводу судових витрат

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010740-14#Text>

у цивільному судочинстві стосовно їх видів, визначення розміру, порядку сплати, розподілу між сторонами судового процесу, забезпечення та попередньої оплати судових витрат тощо, ставлять перед наукою цивільного процесуального права і судовою практикою низку питань, які потребують нагального вирішення на рівні дисертаційного дослідження.

Тому, актуальність теми дисертаційного дослідження Устюшенко Стелли Еріківни достатньо обґрунтована і жодного сумніву не викликає.

Викладене дає підстави вважати, що за своєю проблемністю, суспільною і науковою важливістю обрана тема дисертації цілком відповідає проблематиці дисертаційних досліджень за спеціальністю 081 «Право», затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2018 р. №1477 в частині предметного напрямку «Цивільне право та цивільний процес, сімейне право, міжнародне приватне право».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації визначається тим, що вони підтверджені науковими доводами, догматичним аналізом чинних норм цивільного процесуального права, емпіричними даними і в цілому є переконливими.

У дисертаційному дослідженні авторка поставила за мету здійснити аналіз і обґрунтування теоретичних та практичних положень про судові витрати в цивільному процесі, виявити та вирішити пов'язані з цим проблемні питання в науці цивільного процесуального права та в судовій практиці.

Відповідно до поставленої мети і завдань побудовано план роботи, в структуру якого було включено питання, які розкривають тему роботи.

Об'єкт і предмет дисертаційного дослідження визначені відповідно до мети і завдань кваліфікаційної наукової роботи.

Науково-теоретична, нормативна та емпірична бази дослідження є достатньо ґрунтовними та свідчать про науково-теоретичні знання дисертантки та її обізнаність з національною судовою практикою з питань

судових витрат у цивільному судочинстві.

Здійснення авторкою науково - теоретичного дослідження проведено з дотриманням принципів наукового пізнання і з правильним використанням філософських, загальнонаукових та спеціальних методів пізнання серед яких важливе значення надано діалектичному, загальнонауковим методам (методи та прийоми формальної логіки, аналіз, синтез, методи індукції та дедукції, метод моделювання), системного методу або системного підходу, структурно-функціонального, формально-юридичного, порівняльного, імперічних, історико-правових методів, які у поєднанні із науковими принципами всебічності дослідження, об'єктивності, плюралізму, аксіологічного аналізу, науковості та обґрунтованості дослідження дали можливість автору дисертації всесторонньо здійснити комплексне дослідження процесуального порядку визначення, оплати, розподілу та інші важливі питання пов'язані з судовими витратами в цивільному процесі. Це дало можливість сформулювати як нові, так і удосконалити існуючі науково-теоретичні положення. На основі зроблених висновків автор розробив комплекс наукових і практичних пропозиції, рекомендації, які спрямовані на удосконалення норм ЦПК України, положень Закону України «Про судовий збір» та іншого законодавства, що регулює з питання сплати судових витрат учасниками справи в цивільному процесі України.

Дисертанткою проаналізовано наукові праці багатьох вітчизняних вчених у галузі цивільного процесуального права. У роботі використано велику кількість матеріалів судової практики, а саме: ЄСПЛ, Конституційного Суду України, судів загальної юрисдикції, які свідчать про те, що сьогодні вирішено не всі правозастосовні питання, що виникають при розгляді та вирішенні судами справ щодо здійснення сплати судових витрат.

Заслуговує підтримки загальна спрямованість дисертаційного дослідження. Авторкою увесь зміст своєї роботи підпорядковано ідеї об'єктивного і наукового аналізу існуючих на сьогоднішній день актуальних питань стосовно видів судових витрат, процесуального порядку їх оплати,

забезпечення, страхування та розподілу. У дисертаційній роботі на основі аналізу судової практики запропоновано відповідні процесуальні механізми ефективного застосування інституту судових витрат у цивільному процесі України.

У змісті роботи продемонстровано високу наукову культуру авторки, яка проявляється у коректності наукових дискусій, дотриманні етичних правил цитування, а також у логічності та послідовності викладення матеріалу. Обґрунтованість і достовірність положень та висновків, які сформульовані авторкою особисто підтверджується обсягом опрацьованих дисертанткою праць науковців, нормативно-правового матеріалу. Використання матеріалів судової практики судів України надає науковій новизні та іншим висновкам практичну спрямованість.

Наукова новизна дисертаційного дослідження у вигляді висновків, пропозицій, рекомендацій сформульовані у науці цивільного процесуального права вперше. Дисертанткою наведено нові й цікаві аргументи в обґрунтування своїх теоретичних поглядів, запропоновано практичні рекомендації щодо методики їх застосування в судовій діяльності, сформульовано пропозиції, які спрямовані на вдосконалення цивільного процесуального законодавства, Закону України «Про судовий збір» та нормативно-правових актів, що регулюють питання судових витрат.

Структура та обсяг дисертації. Структура дисертації обумовлена метою, об'єктом і предметом дослідження, є послідовною, логічною і не викликає зауважень. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять 11 підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 190 сторінок, з яких основний текст – 160 сторінок. Список використаних джерел налічує 245 найменувань.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Теоретичний та емпіричний матеріал дисертаційної роботи проаналізовано з використанням системи методів наукового пошуку. Обрані дисертанткою методи дослідження є класичними

для цивільного процесуального права, а тому дозволили достатньо глибоко і різнобічно розкрити основні питання теми. Належна методологія дослідження також є підтвердженням достовірності наукових положень, висновків та результатів, викладених у дисертації.

Важливим аспектом проведеної Е.С. Устюшенко наукової роботи є апробація результатів наукового пошуку на наукових конференціях.

Належна та переконлива обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, висновків, пропозицій забезпечена джерельною базою проведеного дослідження, використанням різноманітних методичних прийомів аналізу поставлених проблем, достатньою апробацією отриманих результатів, а також тим, що до однакових висновків приводить аналіз різних аспектів досліджуваної проблематики.

Можна вважати *науковою новизною* переважну більшість положень, які виносяться на захист. Серед положень, які привертають особливу увагу, насамперед слід виділити наступні:

- важливим є положення, що наукове дослідження судових витрат в цивільному процесі повинно проводитися за допомогою застосування філософських, загальнонаукових так і спеціальних методів юридичної науки (стор. 14). При цьому потрібно враховувати, що інститут судових витрат в цивільному процесі характеризує, в першу чергу, економічну основу правосуддя адже без характеристики питань вартості судового захисту не можливо надати повну характеристику доступності правосуддя, з врахуванням наявності такої можливості у малозабезпечених верств населення. Це особливо актуально в сучасних умовах економічного розвитку нашого суспільства, для якого є характерним падіння рівня розвитку економіки, високий рівень безробіття, падіння рівня життєзабезпечення з боку держави тощо. Питання доступності судового захисту і сплати судових витрат при зверненні до суду за захистом повинні враховуватися через взаємозв'язок економіки і права, без якого неможливо вирішити питання судового захисту для економічно незахищених верств

населення. Якість судового захисту та його ефективність залежить від належного фінансування суду, наявності збалансованості судових витрат з рівнем економічного розвитку держави;

- доводи щодо необхідності розглядати судові витрати у широкому та вузькому сенсі, тобто, як вважає дисертантка це витрати на судову діяльність в цілому (судові витрати в «широкому» сенсі) та витрати на здійснення судового провадження у конкретній справі (судові витрати у «вузькому» сенсі) (стор. 22). Надалі дисертантка уточнює, що судові витрати в широкому сенсі - це витрати держави на функціонування судової системи, які лише частково покриваються за рахунок коштів судового збору, сплаченого учасниками судових справ. З цим положенням варто погодитися з тих лише міркував, що загальні суди є органами держави, а тому фінансуються з державного бюджету держави і такі витрати, як неодноразово наголошувалося в науці цивільного процесуального права, регулюються бюджетним законодавством, а тому, дисертантка правильно стверджує, що фінансування судової влади в Україні не включаються до судових витрат. У цілому, «широке» поняття судових витрат не стосується цивільного процесуального інституту судових витрат;

- заслуговує підтримки висновок про те, що за своєю процесуальною природою поняття судових витрат в цивільному процесі повинні поєднувати два аспекти: як різновид грошових витрат і як інститут цивільного процесуального права (стор. 26-28);

- має практичне і наукове значенням запропонована і теоретично обґрунтована пропозиція автора про класифікацію витрат, пов'язаних з розглядом справи, за трьома підставами, які характеризують зв'язок судових витрат з конкретною цивільною справою: час несення витрат, суб'єкти, які первісно понесли витрати, та мета несення витрат (стор. 29-32);

- підтримки заслуговує наукова позиція авторки, що для характеристики судових витрат у цивільному процесі необхідно їх розглядати в контексті принципів цивільного судочинства (параграф 1.4). Для цього є правові

підстави, адже у п.12, ч.3 ст. 2 ЦПК України закріплено новий для теорії цивільного процесуального права і національної судової практики принцип «відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення», який забезпечить для особи можливості: ефективно захистити свої права в суді, ефективно захиститись у разі подання до неї необґрунтованого позову, а також стимулювання сторін до досудового вирішення спору (стор. 43);

- цілком аргументованим і практично підтвердженим є висновок дисертантки зроблений нею на основі аналізу положень Закону України «Про судовий збір», ЦПК, вивчення судової практики, поглядів представників науки цивільного процесуального права про необхідність сплати судового збору за подання заяви про скасування судового наказу з огляду на те, що остання редакція ч. 5 ст. 170 ЦПК та ст. 4 Закону України «Про судовий збір» прийнята пізніше, ніж п. 2 ч. 2 ст. 3 Закону України «Про судовий збір» шляхом внесення змін до діючого законодавства (стор. 50). Усунення законодавчої колізії між нормами ЦПК і Закону України «Про судовий збір» шляхом видалення з переліку заяв, за подання яких не сплачується судовий збір, що міститься в ч. 2 ст. 3 Закону України «Про судовий збір», а саме заяви про скасування судового наказу сприятиме формування єдності судової практики в Україні та слугуватиме гарантією виконання судовими витратами їх функцій, розглянутих дисертанткою у підрозділі 1.3 дисертації;

- висновок про те, що відправлення правосуддя не може вважатися публічною послугою, а судовий збір – платою за її надання (стор. 67). Разом з тим у процесі відправлення правосуддя або додатково до здійснення цієї основної функції суди можуть надавати й певні публічні послуги, призначені полегшити громадянам доступ до правосуддя, отримання інформації про рух їхньої справи в суді тощо (стор. 67).

дисертантка вивчила у формі таблиці однієї судової практики з питань судових витрат у цивільному процесі

- наукові та практичні доводи авторки дисертації, що ефективний судовий захист не можливий без надання кваліфікованої допомоги зі сторони адвоката (стор. 72). Варто погодитися з дисертанткою відносно того, що різниця між поняттями «правова допомога» та «правнича допомога» полягає в тому, що в назві «правова допомога» відображено коло питань, у яких надається допомога, тобто допомога у питаннях права, в той час як у категорії «правнича допомога» акцент робиться на суб'єкта її надання, тобто це допомога, надана правником. Таке зміщення акцентів у назві покликане зайвий раз підкреслити, що допомога з правових питань повинна надаватися лише фахівцем, особою правничої професії (стор. 74-75;

- важливим, як для науки цивільного процесуального права, так і для судової практики є вирішення питання про судові витрати пов'язані з судовим доказуванням до яких дисертантка відносить витрати, пов'язані із: залученням свідків, спеціалістів, експертів; витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів; проведенням експертизи; інші витрати, пов'язані з судовим доказуванням (витрати на переклад письмових доказів на мову, якою здійснюється судочинство; зберіганням речових доказів тощо) (стор. 94).

- цікавою і практично важливою є позиція дисертантки відносно судових витрат на розшук відповідача в порядку статті 132 ЦПК, порядку їх нарахування та їх оплати у випадках коли місце перебування відповідача невідоме або він перебуває за кордоном з категорії справ передбачених у статті 132 ЦПК (стор. 109-110). Рекомендації з таких питань будуть мати практичне значення у судовій діяльності з розгляду справ, що виникають з сімейних, трудових справ і підвищать ефективність судового захисту.

У дисертаційній роботі наявні багато інших цікавих положень, які характеризуються науковою новизною і мають не лише наукове, а й практичне значення у формуванні єдиної судової практики з питань судових витрат у цивільному процесі.

Аналізуючи наукову новизну одержаних результатів, слід відзначити, що положення, висновки, практичні рекомендації є цілком обґрунтованими, характеризуються науковою новизною і високим ступенем достовірності.

Запропоновані відповідні зміни та доповнення до цивільного процесуального кодексу України, Законів України «Про судовий збір» та «Про виконавче провадження», а також висловлені рекомендації щодо удосконалення судової практики сприятимуть зміцненню авторитету судової форми захисту його доступності та головне допоможуть вирішити проблемні питання в судовій діяльності.

Відповідність змісту дисертації та анотації встановленим вимогам.

Зміст дисертації Устюшенко Стелли Еріківни на тему: «Судові витрати в цивільному процесі України» повністю відповідає її назві. Структура дисертації є логічною, що сприяло системному та ґрунтовному розкриттю теми дисертації. Дисертаційна робота оформлена згідно з вимог, що пред'являються до робіт такого виду.

Анотація за змістом, структурою та обсягом відповідає встановленим до такого виду робіт вимогам і повністю відтворює основні положення та зміст дисертації.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження відображені у 14 публікаціях, у тому числі 4 наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях України, перелік яких затверджено МОН України, 1 науковій статті опублікованій у періодичному науковому виданні іншої держави, яка входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, з юридичного напрямку, 9 тезах доповідей на різних наукових заходах.

Усі публікації підготовлені дисертанткою одноособово.

Дисертаційна робота за своїм змістом відповідає спеціальності 081-Право.

Важливість одержаних автором дисертації результатів для юридичної науки, правозастосовної та правотворчої практики та рекомендації щодо їхнього використання. Висновки здобувачки щодо значимості її праці для науки і практики видаються цілком правомірними.

Дисертаційне дослідження містить нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності мають істотне значення для розвитку науки цивільного процесуального права, а також забезпечують розв'язання цілого ряду практичних питань. Викладені в дисертаційній роботі наукові положення заповнюють ряд прогалин, які існували в теорії цивільного процесуального права, є основою для проведення подальших досліджень, вдосконалення практики правозастосування, юридичної освіти. Таким чином, найбільш важливі наукові та практичні результати дисертаційного дослідження на тему «Судові витрати в цивільному процесі України» мають різнопланове значення для юридичної науки та практики і можуть бути використані:

- у галузі правотворчості заслуговують на обговорення пропозиції, які стосуються усунення недоліків Цивільного процесуального кодексу України, Закону України «Про судовий збір», законодавства, яке урегульовує судові витрати;

- у навчальному процесі – при викладанні курсів «Цивільний процес», «Новітня доктрина цивільного процесуального права», підготовці підручників, навчальних та навчально-методичних посібників, курсів лекцій, практикумів із зазначених дисциплін можуть бути враховані обґрунтовані в дисертації положення, висновки, рекомендації;

- у правозастосуванні - результати дисертаційного дослідження сприятимуть підвищенню рівня роботи суддів з питань застосування окремих норм цивільного процесуального законодавства, що визначають порядок несення (оплати), забезпечення, розподілу (відшкодування) та повернення судових витрат;

- у науково-дослідницькій галузі - проведений Е. С. Устюшенко аналіз показує перспективність подальшого вивчення цілого ряду питань, які в тій чи іншій мірі дотичні чи пересікаються з проблемою покращення механізмів нарахування, оплати, розподілу та звільнення від судових витрат в цивільному процесі України. Воно може увійти в дослідження більш загальних проблем цивільного процесуального права, особливо у питаннях, які пов'язані з доступністю судового захисту.

Однак, дисертаційне дослідження Устюшенко Стелли Еріківни не позбавлене окремих положень, висновків і пропозицій які викликають **критичні зауваження** і потребують додаткового пояснення та обґрунтування при захисті, а саме:

1. У межах першого розділу дисертації авторці можливо потрібно було б розглянути питання генезису (або становлення та законодавчої регламентації) судових витрат в цивільному процесі (судочинстві) на території сучасної України. Процес зародження судових витрат повинен мати історично визначений період, причини (підстави) його появи та особливості правового регулювання. Виділення етапів, періодів (історичних, правових, реформаторських тощо) допомогло б вирішити сучасні питання правового регулювання судових витрат.

2. Розглядаючи та аналізуючи судові витрати в цивільному процесі одночасно як різновид грошових витрат і як інститут цивільного процесуального права авторкою зроблено спробу вирішити важливе питання для науки цивільного процесуального права і судової практики про взаємодію та взаємозв'язок юридичної природи судових витрат з доступністю правосуддя, впливу даного принципу цивільного судочинства саме на інститут судових витрат, виділенню умов за яких судові витрати сприяють, а не перешкоджають доступності правосуддя (стор. 7,14,15,21,41,42-46 та інші), пропонується та обґрунтовується доцільність щодо диференційованого встановлення для різних верств (груп) населення пільгових умов сплати судового збору при зверненні до суду (стор. 45, 49 та

ін.) забезпечуючи таким чином доступність правосуддя. У зв'язку з чим виникають питання, які потребують роз'яснення: по-перше, у якому національному законодавстві закріплено (передбачено) принцип доступності правосуддя адже в дисертації жодного разу це не звертається увага; по-друге, розглядаючи важливе і актуальне питання про співвідношення інституту судових витрат і принципу доступності правосуддя, яке фактично пронизує усю дисертаційну роботу, потрібно було б у загальній формі надати характеристику принципу доступності правосуддя, наприклад, як міжнародного стандарту, як принципу цивільного судочинства, як суб'єктивного права особи, його співвідношення з «правом на доступ до правосуддя», «правом на судовий захист», «правом на справедливий судовий розгляд», «правом на звернення до суду» тощо і на який саме із вказаних елементів впливають «негативно» чи «позитивно» судові витрати у вузькому розумінні та з яких внутрішніх елементів доступу (чи доступності) до правосуддя складається така можливість; По-третє, на твердження дисертантки, судові витрати «роблять» цивільний процес найбільш доступним та найбільш ефективним з огляду на виконання ними, як інститутом цивільного процесуального права, своїх функцій. Доступність правосуддя і ефективність судового захисту характеризують, на наш погляд, різні аспекти – потребу в судовому захисті та як може реалізуватися або ні, та рівень якості її реалізації та отримання.

3. Потребує авторського уточнення питання про те на яких саме учасників судового процесу поширюються судові витрати. У дисертаційній роботі переважно вказуються сторони або учасники справи, а отже, чи поширюються судові витрати на таких учасників справи (ст. 42 ЦПК) якими є треті особи без самостійних вимог (ст.ст. 53, 54 ЦПК), органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб (ст. 56 ЦПК)?;

4. Потребує з'ясування, важливе на наш погляд, питання про те з якого моменту грошові витрати слід вважати судовими витратами. На

переконання дисертантки (стор. 29) такими грошові витрати стають вже з моменту коли особа має намір звернутися до суду за захистом і попередньо вчиняє дії, які спрямовуються на підготовку до майбутнього процесу. Але сам факт звернення до суду ще не гарантує особі (її представнику) початок (відкриття) провадження у справі. Можливі практичні ситуації коли позовна заява повертається особі, яка її подала до суду (ст. 186 ЦПК), суд відмовляє у відкритті провадження у справі (ст. 186 ЦПК), суд закриває провадження у справі (ст. 255 ЦПК), суд залишає позовну заяву без розгляду (ст. 257 ЦПК), а отже виникає питання про те, чи має право представляємий адвокатом учасник справи звернутися з вимоги до свого представника-адвоката про компенсацію понесених ним сум судових витрат в наслідок прояву адвокатом правової некомпетентності чи правової необізнаності, а також з приводу неналежного виконання останнім своїх професійних обов'язків з надання правничої допомоги та на підставі якого нормативно-правового акту дане питання повинно вирішуватися і яким чином?

Отже, дисертантці потрібно висловити власний погляд на вирішення такого важливого з практичного питання проблеми.

У цілому, наведені зауваження не є істотними і не знижують загальної позитивної оцінки усього дисертаційного дослідження Н. С. Устюшенко. Вони можуть стати предметом дискусії при захисті роботи, допоможуть критично осмислити як загальну концепцію як дисертаційного дослідження, так і окремі наукові положення, що виносяться на захист, повніше викласти позицію дисертантки перед спеціалізованою вченою радою.

Як висновок, можна констатувати про те, що в цілому дисертаційна робота відповідає вимогам до такого виду робіт, свідчить про належний потенціал авторки, її здатність і здібності до наукової роботи, достатню юридичну грамотність і уміння застосовувати набуті знання до аналізу конкретних положень.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення.

Виходячи з викладеного вище, можна стверджувати, що дисертація Устюшенко Стелли Еріківни виконана на належному теоретичному рівні, її зміст достатньо розкриває тему дослідження, отримані науково обгрунтовані результати в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для науки цивільного права України.

Дисертація Устюшенко Стелли Еріківни в прикладному аспекті забезпечує вдосконаленню цивільного процесуального законодавства та практики його застосування в діяльності загальних судів України.

Положення новизни, рекомендації та висновки авторки є достатньо обгрунтованими та достовірними. Дисертаційна робота відповідає заявленій дисертанткою науковій спеціальності, а отримані результати піддані апробації.

Дисертація Устюшенко С.Е. є самостійною та завершеною роботою, яка оформлена відповідно до встановлених вимог.

Ураховуючи викладене вище та беручи до уваги зміст дисертації, є підстави стверджувати, що дисертація Устюшенко Стелли Еріківни на тему: «Судові витрати в цивільному процесі України» відповідає вимогам, які передбачені Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, Порядком проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 року, а її авторка – Устюшенко Стелла Еріківна, за результатами проведеного публічного захисту, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081- Право.

Офіційний опонент:

доцент, кандидат юридичних наук,

доцент кафедри процесуального права

Чернівецького національного

університету імені Юрія Федьковича

Підпис	<i>Гетманцев О.В.</i>	засвідчую
Начальник відділу кадрів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича		
<i>Гетманцев О.В.</i>		
06 2021 р.		

Гетманцев О.В.

